

Betekent dit nu dat in elk geval in november een kleine 40 000 ton en in januari ruim 80 000 ton (*tezamen* iets meer dan wat volgens de Duitsers zelf minimaal per maand nodig was) hun bestemming bereikten? Zeker niet. De kolentreinen, aldus een Amsterdamse deskundige, 'kwamen half leeggeroofd hier aan.'¹ 'Half leeggeroofd' zal men wel niet letterlijk moeten nemen, maar dat door de bevolking die in de kou zat, overall waar dat mogelijk was gepoogd werd zich brandstof uit de kolenwagons toe te eigenen, lijkt ons waarschijnlijk. Bovendien willen wij er op wijzen dat de verdeling van de beschikbare steenkool over het gehele land ongelijk was – het oosten en het noorden ontvingen méér dan het westen. Vervoer naar het westen was door de Geallieerde activiteit in de lucht extra-riskant en extra-moeilijk, ook nadat de Geallieerde luchtmachten op dringend verzoek van majoor J. Kok, hoofd van sectie V (spionage) van het hoofdkwartier van de OD, er toe waren overgegaan, de spoorbruggen waarvan de kolentreinen gebruik maakten, niet langer te bestoken.

*

Wij vermeldden reeds dat Hirschfeld al vóór de Spoorwegstaking had bepaald dat aan de gezinnen geen huisbrand meer mocht worden afgeleverd en dat het veruit grootste deel van de industrie moest worden stilgelegd. De betrokken bedrijven zouden geen steenkool meer ontvangen en evenmin gas en electriciteit. Om normaal voort te werken hadden de gasfabrieken en elektrische centrales benoorden de grote rivieren misschien wel bijna 200 000 ton steenkool per maand nodig: een veelvoud van wat van november af maandelijks voor *alle* doeleinden werd geleverd. In oktober stonden die leveranties geheel stil – elke centrale gebruikte toen de eigen voorraden, aangevuld met wat men bij stilgelegde bedrijven kon ophalen (dat ophalen werd in de volgende maanden voortgezet).

Duidelijk was dat het verbruik van gas en electriciteit drastisch moest worden beperkt. Nadat er tevoren al lange stroomloze perioden waren geweest, werden in Amsterdam en in de rest van Noord-Holland begin oktober nagenoeg alle gezinnen van de stroomtoevoer afgesneden; in

¹ L. Vos: 'De electriciteitsvoorziening tussen Dolle Dinsdag en de bevrijdingsdag', *Ons Amsterdam*, 1953, p. 202.